

Sygn. akt III AUa 319/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 czerwca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Barbara Hejwowska
Sędziowie:	SA Elżbieta Czaja (spr.) SA Małgorzata Rokicka – Radoniewicz
Protokolant: protokolant sądowy Katarzyna Sugier	

po rozpoznaniu w dniu 29 maja 2014 r. w Lublinie

sprawy H. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.

o ustalenie prawa do emerytury

na skutek apelacji H. K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Zamościu

z dnia 10 lutego 2014 r. sygn. akt IV U 950/13

I. zmienia zaskarżony wyrok i poprzedzając go decyzję organu rentowego i ustala H. K. prawo do emerytury od 1 kwietnia 2013 roku;

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. na rzecz H. K. kwotę 150 (sto pięćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt III AUa 319/14

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 10 maja 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmówił wnioskodawcy H. K. przyznania prawa do emerytury z uwagi na nieudowodnienie przez ubezpieczonego 15 lat pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Organ rentowy nie uznał wnioskodawcy, jako pracy w szczególnych warunkach, okresu zatrudnienia od dnia 1 czerwca 1971 r. do dnia 31 lipca 1992 r. w (...)

Przedsiębiorstwie (...) w J. L. oraz okresu zatrudnienia od dnia 4 sierpnia 1992 r. do dnia 18 grudnia 1992 r. w Przedsiębiorstwie Budowlano - Usługowym (...) Spółce z o. o. w J. L..

Odwołanie od przedmiotowej decyzji złożył wnioskodawca.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B., w odpowiedzi na odwołanie, wnosił o jego oddalenie.

Wyrokiem z dnia 10 lutego 2014 r. Sąd Okręgowy Zamościu oddalił odwołanie H. K. od zaskarżonej decyzji.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd pierwszej instancji oparł na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych.

Wnioskodawca H. K., ur. (...), pozostaje w zatrudnieniu w (...) S.A. w W., Zakładzie Produkcyjnym w W.. W dniu 22 kwietnia 2013 r. zgłosił w organie rentowym wniosek o przyznanie emerytury w związku z pracą w szczególnych warunkach w latach 1971 - 1992. Po rozpoznaniu tego wniosku, organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję.

Sąd Okręgowy zaznaczył, że nie jest sporne między stronami, że wnioskodawca w dniu (...) osiągnął 60 lat, do dnia 1 stycznia 1999 r. posiada ponad 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych oraz nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego.

Wyłączną przyczyną wydania przez organ rentowy decyzji odmawiającej ubezpieczonemu prawa do emerytury, było ustalenie organu rentowego, że H. K. do granicznej daty 1 stycznia 1999 r., nie udowodnił co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że wnioskodawca w okresie od dnia 1 czerwca 1971 r. do dnia 31 lipca 1992 r. był zatrudniony w (...) Przedsiębiorstwie (...) w J. L., początkowo na stanowisku technika melioracji - stażysty, a następnie od dnia 1 czerwca 1972 r., na stanowisku majstra budowy. Kontynuując zatrudnienie zajmował okresowo stanowiska kierownika obiektu i starszego majstra. W okresie od dnia 4 sierpnia 1992 r. do dnia 18 grudnia 1992 r. pracował w Przedsiębiorstwie Budowlano - Usługowym (...) Spółce z o. o. w J. L., na stanowisku majstra budowy. W obydwu zakładach pracy pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Do zadań pracowniczych ubezpieczonego - jako majstra budowy- należało kierowanie pracą na powierzonych mu odcinkach robót na budowie i dopilnowanie wykonawstwa zgodnie z dokumentacją, rozdział robót pomiędzy robotników, utrzymanie porządku i dyscypliny pracy, w tym przestrzeganie przepisów bhp i przeciwpożarowych., prowadzenie magazynu na budowie - na polecenie kierownika budowy, prowadzenie karty odzieżowo-narzędziowej, prowadzenie kontrolki pracy robotników, wystawianie zleceń roboczych, pomoc przy odbiorze robót i rozliczaniu zleceń. Wnioskodawca, solidarnie z kierownikiem budowy, był odpowiedzialny za całość gospodarki materiałowej, a w razie nieobecności kierownika, zastępował go na budowie (zakres czynności wnioskodawcy jako majstra budowy - część B akt osobowych). Stażysta miał za zadanie uczyć się wykonywania poszczególnych prac na budowie, szczególnie pomiarów, wyznaczania tras i prowadzenia dziennika melioracyjnego. Do zadań kierownika obiektu należała przede wszystkim organizacja pracy. H. K. podlegał bezpośrednio kierownikowi budowy. Praca przy realizacji poszczególnych budowí trwała 2 - 3 lata. Prowadzenie budowy polegało w większości na drenowaniu i odwadnianiu użytków rolnych na terenie (...). Wnioskodawca miał do dyspozycji pomieszczenie w baraku położonym na terenie bazy, gdzie po przyjeździe do pracy, przebierał się w ubranie robocze i wkładał buty gumowe. Pracę wykonywał w warunkach polowych. Podlegała mu grupa pracowników licząca około 3-5 osób. Oprócz ubezpieczonego na budowach pracowali także dwaj inni majstrowie, którzy kierowali pracą podległych im grup pracowników. Wnioskodawca kierował pracą jednej z tych grup. Organizował zaplecze budowy. Rozprowadzał pracowników na stanowiska pracy. Prowadził szkolenia pracowników. Przygotowywał front pracy dla koparek i spychaczy. Przede wszystkim jednak wnioskodawca zajmował się wytyczaniem kierunków prowadzonych prac, wykonywaniem pomiarów zgodnie z mapą i tzw. niwelowaniem, które polegało na określeniu poziomu - wysokości, na której miały być układane dreny. Z prac pomiarowych prowadził kontrolkę pomiarów. Te prace pochłaniały wnioskodawcy najwięcej czasu pracy. Wnioskodawca co najmniej 4 godziny dziennie poświęcał na niwelowanie. Wykonywał je przy pomocy niwelatora na trójnogu, łąty, taśmy do pomiaru długości i palików. W pozostałym czasie pracy wnioskodawca kierował pracą podległych mu pracowników

- wozaków, którzy na teren budowy dowozili niezbędne materiały, betoniarzy, zbrojarzy, cieśli, kopaczy i układaczy drenów. Nadzorował również ich pracę, ponieważ odbierał od nich wykonanie takich prac, jak przepustów, zastawek i zbieraczy. Sprawdzał zgodność wykonanych prac z dokumentacją. Pomagał kierownikowi przy sporządzaniu rozliczeń. Kontrolę pracy wszystkich pracowników, w tym pracę operatora koparki oraz kompleksowy nadzór nad pracami na budowie, sprawował kierownik budowy, który w tym celu przyjeżdżał na teren budowy. Przez 3 miesiące zimowe, od połowy grudnia do połowy marca, zależnie od warunków atmosferycznych, przyjmował dostawy materiałów, uczestniczył w przygotowywaniu kołków i narzędzi potrzebnych do pracy po okresie zimowym, wykorzystywał urlop wypoczynkowy.

Powyższych ustaleń faktycznych Sąd dokonał na podstawie dokumentów zawartych w aktach emerytalnych i osobowych wnioskodawcy, w oparciu o zeznania świadków S. T. i M. G. oraz zeznania wnioskodawcy przesłuchanego w charakterze strony. Przeprowadzonym dowodom dał wiarę w części, w jakiej uwzględnił je przy ustalaniu stanu faktycznego sprawy. Sąd uznał, że w tej części są one logiczne, spójne i przekonujące.

Na podstawie tych dowodów Sąd przyjął, że wnioskodawca w spornych okresach, pracujący niekiedy - w razie potrzeb, również w godzinach nadliczbowych, nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach w pełnym wymiarze czasu pracy, przy nadzorze inżyniersko - technicznym przy stanowiskach układaczy rurociągów drenarskich, betoniarzy, kopaczy, zbrojarzy i robotników melioracyjnych (świadcstwo z 31 lipca 1992 r., k. 17 a.e.; świadectwo z 18 grudnia 1992 r., k. 18 a.e.) oraz przy zakładaniu urządzeń melioracyjnych na stanowiskach betoniarza melioracyjnego, kopacza, układacza rurociągów drenarskich, zbrojarza, robotnika melioracyjnego (świadcstwo z dnia 1 sierpnia 1992 r., k. 40 a.e.).

Ubezpieczony co najmniej połowę czasu pracy przeznaczał na wykonywanie pomiarów, tzw. niwelowanie, resztę czasu pracy poświęcał na czynności związane z organizacją pracy na budowie i tylko niewielką część tego czasu na kontrolę i nadzór pracy podległych mu pracowników fizycznych. Kontrola i nadzór, które prowadził nie były wykonywane w sposób stały, bezpośrednio przy stanowiskach pracowników fizycznych, a występowały głównie przy odbieraniu przez wnioskodawcę wykonanych przez pracowników prac. Nadto w przypadku wnioskodawcy miały one charakter kontroli i nadzoru pracowniczego, gdyż nadzór inżyniersko - techniczny sprawował inspektor nadzoru, a codzienną kontrolę wszystkich pracowników wykonywał kierownik budowy. Wnioskodawca, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, nie pracował również jako pracownik fizyczny, tj. betoniarz melioracyjny, kopacz, układacz rurociągów drenarskich, zbrojarz i robotnik melioracyjny, chociaż w razie potrzeb również tego rodzaju prace wykonywał, według zasady, że na budowie „wszyscy robią wszystko”.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd pierwszej instancji stwierdził, że odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie. Sąd Okręgowy podkreślił, że zgodnie z art. 184 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1440 ze zm.) ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (1 stycznia 1999 r.) osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 (ust. 1);

Emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa (ust. 2). Według art. 32 ust. 1, 2 i 4 cyt. ustawy ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., będącym pracownikami zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1. Dla celów ustalenia uprawnień, o których mowa w ust. 1, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w

podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych (ust. 2); Wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych (ust. 4). Przepisy dotychczasowe to przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Zgodnie z § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia, okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy (ust. 1), a okresy pracy, o których mowa w ust. 1, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy (ust. 2). Stosownie do § 4 ust. 1 pkt 1 i 3 rozporządzenia, pracownik - mężczyzna, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący - 60 lat oraz ma wymagany okres zatrudnienia (łącznie 25 lat - § 3 rozporządzenia), w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Pracami w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego, według wykazu A, działu X, poz. 1 - stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 1983 r., są prace przy zakładaniu urządzeń melioracyjnych, a według działu XIV, poz. 24 tego wykazu - kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno - techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie. Odpowiednio w dziale X, poz. 1 - 9 wykazu - stanowiącego załącznik Nr 1 do zarządzenia Nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 31 marca 1988 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. Urz. MRLiGŻ Nr 2, poz. 4) stanowiska pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach, to stanowiska betoniarza melioracyjnego, cieśli, kopacza, ładowacza, tamiarza, układacza rurociągów drenarskich, zbrojarza, konserwatora urządzeń melioracyjnych i robotnika melioracyjnego. Z kolei w dziale XIV, poz. 24, pkt 1 tego wykazu określono, że kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno - techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie, dotyczy tych stanowisk pracy, na których prace wykonywane są stale i w pełnym wymiarze bezpośrednio przy stanowiskach wymienionych w wykazie.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że wnioskodawca wbrew danym zamieszczonym w wydanych mu świadectwach pracy w szczególnych warunkach, nie wykonywał pracy stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Nie czynił tego zarówno jako pracownik fizyczny przy zakładaniu urządzeń melioracyjnych, jak i przy nadzorze inżynieryjno-technicznym dotyczącym pracy na stanowiskach pracowników fizycznych.

Sąd Okręgowy podkreślił, że świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach nie jest dokumentem urzędowym w rozumieniu art. 244 § 1 i 2 k.p.c., gdyż podmiot wydający to świadectwo nie jest organem państwowym ani organem wykonującym zadania z zakresu administracji państwowej. Ma ono walor dokumentu prywatnego, który podlega kontroli sądowej zarówno, co do prawdziwości wskazanych w nim faktów, jak i prawidłowości wskazanej podstawy prawnej. Domniemanie prawdziwości, z jakiego korzysta świadectwo pracy jako dokument w zakresie stwierdzenia faktów, od których zależy nabycie lub utrata praw podmiotowych, może być obalone w postępowaniu o realizację tych praw (art. 252 k.p.c.).

W ocenie Sądu pierwszej instancji wydane ubezpieczonemu świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach nie są prawidłowe, ponieważ wadliwie kwalifikują pracę wnioskodawcy w spornych okresach. Świadectwa te słusznie zostały zakwestionowane przez organ rentowy. Podane w świadectwach informacje, odnoszące się do okresu pracy wnioskodawcy od dnia 1 czerwca 1971 r. do dnia 31 lipca 1992 r., nie znajdują też potwierdzenia w dokumentach zawartych w aktach osobowych wnioskodawcy, a podkreślić należy, że w świetle § 2 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z 1983 r., okresy pracy w szczególnych warunkach, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji. W szczególności brak jest w aktach osobowych danych o prowadzeniu przez wnioskodawcę dozoru inżynieryjno - technicznego, tym bardziej w sposób stały i w pełnym wymiarze czasu pracy (świadectwo z dnia 31

lipca 1992 r., k. 17 a.e.). Tak samo nie ma dokumentów potwierdzających pracę wnioskodawcy, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, na stanowiskach betoniarza melioracyjnego, kopacza, układacza rurociągów drenarskich, zbrojarza i robotnika melioracyjnego (świadcstwo z dnia 1 sierpnia 1992 r., k. 40 a.e.). Ubezpieczony, jak sam przyznał, co najmniej połowę czasu pracy przeznaczal na pomiary przy użyciu narzędzi mierniczych. Wykonywał też inne prace ujęte w jego zakresie czynności, związane z organizacją pracy. Tylko dodatkowo prowadził kontrolę i nadzór kierowniczy nad podległymi pracownikami. Nie sprawował natomiast dozoru inżynieryjno - technicznego, który był w kompetencji inspektora nadzoru oraz kierownika budowy.

Sąd Okręgowy powołał się również na orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2008 r. (I UK 111/08, LEX 741095) i z dnia 23 lutego 2006 r. (I UK 164/05, LEX nr 272579), w których zaznaczono, że łącznikiem uznania pracy osoby wykonującej kontrolę lub dozór, za pracę w szczególnych warunkach, jest narażenie tej osoby na czynniki istniejące na stanowiskach pracy podwładnych, zatrudnianych w szczególnych warunkach.

Sąd pierwszej instancji zaznaczył, że wnioskodawca sprawował nadzór na podległymi mu pracownikami grupy roboczej, ale w wymiarze mniejszym niż połowa wymiaru czasu pracy, gdyż większość czasu pracy przeznaczal na prace pomiarowe i inne określone w zakresie czynności majstra budowy, które to czynności nie stanowiły integralnej części wykonywanego nadzoru.

Sąd Okręgowy odniósł się również do wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 16 października 2013 r., III AUa 746/13, w którym zdaniem Sądu pierwszej instancji przyjęto, że prace majstra budowy przedsiębiorstwa melioracyjnego, polegające na wytyczaniu i niwelowaniu terenu przy pomocy przyrządów geodezyjnych, nie są pracami wykonywanymi w szczególnych warunkach. Pogląd ten został podzielony przez Sąd pierwszej instancji.

Z powołanych wyżej względów Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., orzekł jak w sentencji.

Apelację od powyższego wyroku złożył H. K. zaskarżając przedmiotowe rozstrzygnięcie w całości i zarzucając:

- 1) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia poprzez uznanie, że praca wykonywana przez ubezpieczonego nie była pracą wykonywaną stale i w pełnym wymiarze czasu pracy jako pracownik fizyczny przy zakładaniu urządzeń melioracyjnych, jak i przy nadzorze inżynieryjno-technicznym dotyczącym pracy na stanowiskach pracowników fizycznych
- 2) naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. polegające na dowolnej ocenie dowodów prowadzącej do błędnych ustaleń faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, podczas gdy należycie oceniony materiał dowodowy prowadzi do wniosku, że istnieją uzasadnione podstawy do przyznania H. K. prawa do emerytury.

Z treści apelacji należy wywodzić, iż skarżący zarzucił również naruszenie przepisów rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze poprzez dokonanie błędnej wykładni i tym samym uznanie, że ubezpieczony nie udowodnił wymaganego 15-letniego okresu pracy w warunkach szczególnych.

W uzasadnieniu apelacji ubezpieczony podnosił, że w obydwu przedsiębiorstwach, w których był zatrudniony, wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu (a nawet ponad ten wymiar) pracę przy zakładaniu urządzeń melioracyjnych, która jest kwalifikowana jak praca w warunkach szczególnych. Czynności, jakie podejmował wnioskodawca, odpowiadały szerokiemu zakresowi nadzoru inżynieryjno-technicznego przy stanowiskach układaczy rurociągów drenarskich, betoniarzy, kopaczy, zbrojarzy i robotników melioracyjnych. H. K. wraz z pracownikami, w stroju roboczym przebywał cały czas w terenie, nadzorował ich prace, czasem sam brał w nich udział, wytyczał tory układanych rurociągów drenarskich, niwelował teren. Nie posiadał własnego biura. Praca w przeważającej części była wykonywana w godzinach nadliczbowych. W okresie zimowym ubezpieczony również wykonywał prace w terenie, a w sytuacji, gdy istniała możliwość uruchomienia koparki wykonywał prace drenarskie, szczególnie na terenach bagnistych, gdzie latem nie można było wykonać prac koparką. W takiej sytuacji Sąd winien ustalić zakres prac wykonywanych przez pozostałych pracowników, ponieważ wówczas można byłoby ocenić, czy kontrola lub nadzór nad

nimi stanowiły wykonywanie pracy w warunkach szczególnych. Skarżący odniósł się również do powołanego przez Sąd pierwszej instancji orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 16 października 2013 r., sygn. III AUa 746/13 wskazując, iż nieprawidłowo zostały porównane przez Sąd Okręgowy stany faktyczne w obydwu przypadkach.

Powołując się na powyższe okoliczności skarżący domagał się zmiany wyroku poprzez uwzględnienie odwołania i przyznanie wnioskodawcy prawa do emerytury, a także zasądzenia kosztów procesu według norm przepisanych. Jako żądanie ewentualne wskazał uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja wnioskodawcy, o ile zmierza do zmiany zaskarżonego wyroku poprzez przyznanie ubezpieczonemu prawa do świadczenia emerytalnego, zasługuje na uwzględnienie.

Podkreślić należy, iż Sąd pierwszej instancji prawidłowo zgromadził w niniejszej sprawie materiał dowodowy, należycie go ocenił i, co do zasady, właściwie ustalił na jego podstawie stan faktyczny. Niektóre z elementów umieszczonych przez Sąd Okręgowy w stanie faktycznym stanowią w rzeczywistości wynik oceny prawnej Sądu (np. kwestia kwalifikacji czynności pracowniczych wnioskodawcy) i w tym zakresie nie mogą być podzielone przez Sąd Apelacyjny. Przede wszystkim Sąd pierwszej instancji dopuścił się jednak naruszenia przepisów prawa materialnego skutkującego koniecznością zmiany orzeczenia z dnia 10 lutego 2014 r.

Z zebranego w sprawie materiału dowodowego bezspornie wynika, że H. K. w okresie od dnia 1 czerwca 1971 r. do dnia 31 lipca 1992 r. był zatrudniony w (...) Przedsiębiorstwie (...) w J. L.. Przez pierwszy rok pracował na stanowisku technika melioracji - stażysty, a od dnia 1 czerwca 1972 r., na stanowisku majstra budowy bądź kierownika obiektu. W okresie od dnia 4 sierpnia 1992 r. do dnia 18 grudnia 1992 r. pracował w Przedsiębiorstwie Budowlano - Usługowym (...) Spółce z o. o. w J. L. na stanowisku majstra budowy. Podstawowe prace wykonywane przez ubezpieczonego oraz jego współpracowników polegały na drenowaniu oraz odwadnianiu użytków rolnych i wykonywane były w terenie. Ubezpieczony nie miał swojego pomieszczenia biurowego, którym dysponował jedynie kierownik budowy. Na placu budowy znajdowały się baraki, w których pracownicy, w tym odwołujący się, przebierali się w ubrania robocze i buty gumowe. W obydwu zakładach pracy ubezpieczony wykonywał zbliżone czynności pracownicze. Pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (a nawet regularnie w godzinach nadliczbowych) przy wykonywaniu tych samych czynności melioracyjnych. Sprzętem używanym na terenie budowy były koparki i sypchacze. Do obowiązków H. K. należało kierowanie pracą kilkuosobowej grupy robotników (betoniarzy, zbrojarzy cieśli, układaczy drenów, kopaczy) na powierzonych mu odcinkach robót na budowie i dopilnowanie wykonawstwa zgodnie z dokumentacją, przygotowywanie frontu pracy dla koparek i sypchaczy, niwelowanie terenu, które polegało na określeniu poziomu - wysokości, na której miały być układane drewny, wykonywanie pomiarów zgodnie z mapą, rozdział robót pomiędzy robotników, zastępowanie innych pracowników fizycznych w razie potrzeby, prowadzenie magazynu na budowie - na polecenie kierownika budowy, pomoc przy odbiorze robót. W trakcie odbywania stażu ubezpieczony uczył się wykonywania poszczególnych prac na budowie, wyznaczania tras i prowadzenia dziennika melioracyjnego. Wnioskodawca sporą część dnia poświęcał na niwelowanie. Wykonywał je przy pomocy niwelatora na trójnogu, łąty, taśmy do pomiaru długości i palików. W miesiącach zimowych, zależnie od warunków atmosferycznych, ubezpieczony wykonywał prace techniczne polegające na przygotowaniu terenu oraz elementów potrzebnych do późniejszego prowadzenia prac melioracyjnych, ścinał drzewo na kołki na kolejny sezon, a także wykorzystywał przysługujący mu urlop wypoczynkowy.

Wbrew twierdzeniom Sądu Okręgowego wskazane powyżej okoliczności faktyczne są wystarczające do przyjęcia, iż spełnione zostały warunki nabycia przez H. K. prawa do emerytury w trybie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r., Nr 153, poz. 1227 ze zm.). W myśl art. 184 ust. 1 cyt. ustawy ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat- dla kobiet i 65 lat –dla mężczyzn oraz
- 2) okres składowy i nieskładowy, o którym mowa w art. 27.

Zgodnie natomiast z ust. 2 przytoczonego wyżej artykułu emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa. Warunkiem nabycia uprawnień emerytalnych według art. 184 jest więc spełnienie przed dniem 1 stycznia 1999 r. przesłanki posiadania co najmniej 25 letniego okresu podlegania ubezpieczeniu społecznemu. Poprzez art. 184 ust. 1 przepisy art. 32 ustawy stosuje się do osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1949 r. Za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Zgodnie z ustępem 4 powołanego przepisu wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie, których osobom wymienionym w ust. 1 i 2 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych. Zastosowanie będą miały zatem przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz.43 ze zm.). W myśl § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia, okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Okresy pracy, o których mowa w ust. 1, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy. Na mocy § 4 ust. 1 pkt 1 i 3 rozporządzenia, pracownik - mężczyzna, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat oraz ma wymagany okres zatrudnienia łącznie 25 lat, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Spełnienie ostatniego ze wskazanych powyżej warunków było sporne w niniejszym przypadku. W rolnictwie oraz przemyśle rolno-spożywczym pracami w warunkach szczególnych uprawniającymi do niższego wieku emerytalnego są m.in. prace przy zakładaniu urządzeń melioracyjnych wymienione w wykazie A, działu X, poz. 1 stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 1983 r., a także wskazana w dziale XIV, poz. 24 tego wykazu - kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżyniersko - techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie.

W tym miejscu warto podkreślić, że wyłącznie wykonywanie rodzajów prac lub praca na stanowiskach wyszczególnionych w wykazie A będącym załącznikiem do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43) i to stale oraz w pełnym wymiarze czasu pracy, przewidzianym dla danego stanowiska, uprawnia do niższego wieku emerytalnego. Akty resortowe wydawane przez poszczególnych ministrów nie mogły zmieniać czy rozszerzać wykazów prac w szczególnych warunkach określonych w rozporządzeniu, ani przedmiotowo, ani rodzajowo. Nie mieściło się to bowiem w ramach delegacji ustawowej. Dla dokonania oceny, czy określony rodzaj wykonywanej przez stronę pracy jest pracą w warunkach szczególnych decydujące znaczenie ma zatem możliwość przyporządkowania wykonywanych czynności pod któreś ze stanowisk wymienionych w wykazie A stanowiącym załącznik do cyt. rozporządzenia.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego w składzie niniejszym charakter pracy ubezpieczonego, warunki jej wykonywania oraz czas poświęcany codziennie na podejmowanie czynności opisanych szczegółowo w stanie faktycznym, nie pozostawiają wątpliwości, iż zatrudnienie wnioskodawcy winno być zakwalifikowane jako praca przy zakładaniu urządzeń melioracyjnych wymieniona w wykazie A, dział X, poz. 1. H. K. pracując na stanowisku majstra budowy w okresie od 1 czerwca 1972 r. do dnia 31 lipca 1992 r. oraz 4 sierpnia 1992 r. do dnia 18 grudnia 1992 r. codziennie

narażony był bowiem na działanie niekorzystnych dla zdrowia czynników, w szczególności zmiennych warunków atmosferycznych, przebywając przez cały czas pracy na polu, w odzieży roboczej, dokonując pomiarów pod zakładanie urządzeń melioracyjnych, niwelując teren oraz w razie potrzeby wykonując inne czynności melioracyjne na placu budowy. Takiej oceny warunków zatrudnienia ubezpieczonego nie może zmienić fakt sporadycznego wypełniania dokumentacji w terenie, ani też okoliczność, iż jako majster budowy bezpośrednio nadzorował pracę podległej mu grupy kilku robotników, rozdzielał im zadania czy sprawdzał zgodność ich wykonania z dokumentacją. Jak bowiem wspomniano wyżej pracę w warunkach szczególnych stanowi także wykonywanie czynności wskazanych w dziale XIV, poz. 24 wykazu A- kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżyniersko - techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie. Takie zaś prace niewątpliwie były wykonywane przez podlegających wnioskodawcy betoniarzy, zbrojarzy, cieśli czy układaczy drenów, a H. K. każdego dnia był narażony na działanie czynników szkodliwych istniejących na stanowiskach pracy swoich podwładnych.

Odnosnie wykonywania przez odwołującego się pracy w okresie zimowym należy zaznaczyć, iż Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do wyłączenia tego okresu z ogólnego okresu pracy ubezpieczonego w warunkach szczególnych. W zależności od warunków pogodowych także zimą podejmowano bowiem działania mające na celu przygotowanie terenu (np. praca koparek na terenach bagnistych), bądź elementów koniecznych do prowadzenia późniejszych prac melioracyjnych. Wykorzystywano również urlopy pracownicze.

Pomimo zatem faktu, iż w wystawionych H. K. świadectwach pracy w warunkach szczególnych nieco nieprecyzyjnie określono rodzaj zatrudnienia strony, zebrany materiał dowodowy (a w szczególności zeznania przesłuchanych w sprawie osób) doprowadził Sąd Apelacyjny do przekonania, że praca wykonywana przez ubezpieczonego była pracą w warunkach szczególnych. Takie świadectwo, w myśl art. 245 k.p.c., jest bowiem dokumentem prywatnym i stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Możliwe jest więc korygowanie zawartych w świadectwie informacji w oparciu o pozostałe zgromadzone w sprawie dowody, o ile zostaną one uznane za wiarygodne.

Względem powołanego przez Sąd pierwszej instancji wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 16 października 2013 r., sygn. akt III AUa 746/13, należy podkreślić, iż rozważania zawarte w uzasadnieniu tego orzeczenia nie mogą mieć bezpośredniego odniesienia do okoliczności niniejszej sprawy. Odmienne są bowiem stany faktyczne w obydwu omawianych przypadkach. W odróżnieniu od aktualnie rozpoznawanej sprawy w sprawie cytowanej przez Sąd Okręgowy wnioskodawca, który domagał się zakwalifikowania wykonywanej pracy jako dozoru inżyniersko-technicznego na stanowiskach, w których wykonywana była praca w warunkach szczególnych, nie sprawował nadzoru bezpośrednio, a jedynie poprzez podlegających mu brygadzistów, miał własne pomieszczenie biurowe, sekretarkę i sporo obowiązków administracyjno-biurowych. Wskazanie w uzasadnieniu orzeczenia, iż 30 % czasu zajmowało mu niwelowanie terenu przy pomocy przyrządów geodezyjnych, miało na celu zaznaczenie, iż tego rodzaju czynności nie miały charakteru nadzorczego.

Pomimo zatem faktu, iż zarzuty apelacji dotyczące błędów w ustaleniach faktycznych oraz naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. okazały się chybione. Stwierdzić jednakże należy, że przy wydawaniu wyroku naruszone zostały wskazane wyżej przepisy prawa materialnego.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego w ten sposób, że ustalił H. K. prawo do emerytury od dnia 1 kwietnia 2013 r. Ubezpieczony spełnił bowiem wszystkie warunki nabycia prawa do wymienionego świadczenia wynikające z cytowanych wyżej przepisów. Przyznanie prawa do emerytury było możliwe od początku miesiąca, w którym ubezpieczony złożył wniosek w tym zakresie tj. od kwietnia 2013 r.

Z przedstawionych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzekł jak w punkcie I. wyroku.

Rozstrzygnięcie zawarte w punkcie II. wyroku uzasadnia treść art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 13 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 12 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat

za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013, poz. 461). Ubezpieczony jest bowiem stroną wygrywającą sprawę na etapie postępowania apelacyjnego i dlatego należy mu się zwrot kosztów odpowiadających wynagrodzeniu adwokata wynikającemu z cytowanych przepisów (120 zł) powiększonemu o uiszczoną przez skarżącego opłatę od apelacji (30 zł).